

PK I BP 024.8.2017

Panie i Panowie
Prokuratorzy Regionalni

Szanowni Panowie Prokuratorzy!

W związku z ujawniającymi się wątpliwościami związanymi z problematyką pozyskiwania w postępowaniach przygotowawczych informacji objętych tajemnicą bankową oraz sposobu postępowania z tymi informacjami, dla ujednoczenia praktyki prokuratorskiej, uprzejmie przedstawiam następujące stanowisko.

Obowiązek zachowania tajemnicy bankowej wynika z art. 104 ust.1 *ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe* (Dz. U. z 2016 r. poz. 1988, z późn. zm.). Zgodnie z brzmieniem tego przepisu, banki, osoby w nich zatrudnione oraz osoby, za których pośrednictwem bank wykonuje czynności bankowe, są zobowiązane zachować tajemnicę bankową, która obejmuje wszystkie informacje dotyczące czynności bankowej uzyskane w czasie negocjacji, w trakcie zawierania i realizacji umowy, na podstawie której bank te czynności wykonuje.

Podstawowe zasady dostępu do tajemnicy bankowej określone zostały w art. 104 ust. 2 i 3 oraz w art. 105 ust. 1 i 3-6 *Prawa bankowego*.

W myśl art. 104 ust. 3 dysponentem informacji objętych tajemnicą bankową jest osoba, której informacje dotyczą. Stosownie do brzmienia tego przepisu osoba ta może na piśmie upoważnić bank do ujawnienia informacji wskazanej przez siebie osobie lub jednostce organizacyjnej.

Udostępnienie przez bank informacji objętych tajemnicą bankową poza wolą tej osoby może nastąpić jedynie w wypadkach określonych w art. 105, art. 106a i art. 106b. Przewidziane w art. 105 *Prawa bankowego* ujawnienie przez bank takich informacji może przybrać dwie formy. Po pierwsze, może nastąpić na żądanie uprawnionej osoby lub instytucji, której bank ma obowiązek ich udzielenia, o czym mowa w ust. 1 oraz ust. 2a i 2b tego artykułu. Po drugie, bank może udzielić takich informacji instytucjom określonym w ust. 4 i 4b tego artykułu, a więc instytucjom utworzonym przez banki wspólnie z bankowymi izbami gospodarczymi typu biuro informacji kredytowej lub biuro informacji gospodarczej.

Zgodnie z art. 105 ust. 3 *Prawa bankowego* organy państwowe i osoby, którym banki mają obowiązek przekazywać informacje stanowiące tajemnicę bankową, mogą te informacje wykorzystywać jedynie w granicach upoważnienia określonego w ust. 1, będącego podstawą żądania informacji od banku. W przepisie tym został pośrednio wyrażony zakaz dalszego przekazywania informacji objętych tajemnicą bankową. Prokurator, który uzyskał informacje objęte tajemnicą bankową, może je wykorzystać tylko w toczącym się postępowaniu o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, zgodnie z granicami jego upoważnienia wynikającymi z art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. b *Prawa bankowego*.

Prawo bankowe przewiduje również dostęp prokuratora do informacji stanowiących tajemnicę bankową bez jego inicjatywy, na zasadach określonych w art. 106a, jak również umożliwia prokuratorowi uzyskanie dostępu do takich informacji w oparciu o postanowienie właściwego miejscowo sądu okręgowego, wydane w trybie określonym w art. 106b tej ustawy, w tym również - w sytuacji wskazanej w art. 106c tej ustawy - od podmiotów innych niż bank, którym bank ujawnił takie informacje.

Tajemnica bankowa zaliczana jest do kategorii tajemnic zawodowych. Przepisy *Prawa bankowego* zawierające kompleksowe regulacje w zakresie określenia przesłanek ujawnienia informacji objętych taką tajemnicą bankową oraz trybu podejmowania decyzji w tym przedmiocie mają szczególny charakter w stosunku do przepisów Kodeksu postępowania karnego odnoszących się do problematyki

tajemnicy zawodowej i w zakresie przez siebie uregulowanym wyłączają stosowanie tych ostatnich na zasadzie specjalności.

Także stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale z dnia 30 marca 2016 r., I KZP 21/15, wyraźnie wskazuje, że przepis art. 105 ust.1 pkt 2 lit. b *Prawa bankowego* stanowi „samodzielną, niezależną od przepisu art. 217 § 1 i 2 k.p.k., podstawę prawną żądania przez prokuratora udzielenia przez bank informacji stanowiących tajemnicę bankową”. Zgodnie z tym przepisem prokurator ma więc prawo żądać, a bank ma obowiązek udzielić informacji objęte tajemnicą bankową.

Za powołaną uchwałą Sądu Najwyższego warto powtórzyć, że informacja objęta żądaniem może zostać przekazana przez bank w różnej formie - może to być sporządzone w tym celu pismo, wydruk danych z informatycznego systemu banku, nośnik z zapisanymi informacjami, jak również oryginalny dokument pochodzący z dokumentacji bankowej - w zależności od potrzeb żądającego udzielenia informacji prokuratora.

Podkreślenia wymaga fakt, iż skoro prokurator korzysta z trybu uzyskania informacji objętych tajemnicą bankową przewidzianego w art. 105 *Prawa bankowego*, to nie ma obowiązku wyrażania swojego żądania w formie postanowienia - z jednym wyjątkiem, opisanym poniżej, gdy konieczne jest wydanie postanowienia w trybie art. 217 § 1 k.p.k. z uwagi na konieczność zabezpieczenia oryginału dokumentu - przewidzianej dla uzyskiwania dokumentów w trybie określonym w Kodeksie postępowania karnego. Zgodnie z założeniem racjonalnego ustawodawcy należy przyjąć, iż gdyby wolą ustawodawcy objęte byłoby wprowadzenie wymogu wydawania przez prokuratora w tym przedmiocie postanowienie, ustawodawca dałby temu jednoznaczny wyraz, podobnie jak to uczynił w art. 106b *Prawa bankowego* odnosząc się do formy rozstrzygnięcia sądu.

Dostrzeżenia wymaga również fakt, iż prokurator został wskazany w art. 105 ust.1 pkt 2 lit. b *Prawa bankowego* obok wielu innych podmiotów uprawnionych do uzyskania informacji od banku. Żaden z tych podmiotów nie wydaje postanowienia w celu uzyskania informacji objętych tajemnicą bankową, i żądanie żadnego z tych podmiotów nie jest objęte możliwością zaskarżenia w drodze zażalenia. Brak zatem podstaw, aby prokurator w tym wypadku był traktowany odmiennie niż pozostałe

uprawnione do uzyskania informacji podmioty. Z tego też względu nie sposób zgodzić się z poglądem wyrażonym w uzasadnieniu powołanej uchwały Sądu Najwyższego, zakładającym potrzebę obejmowania żądania kierowanego przez prokuratora do banku formą postanowienia i przyznającego bankowi możliwość złożenia zażalenia na takie postanowienie na podstawie art. 302 § 1 lub 2 k.p.k.

Przedstawiony przez Sąd Najwyższy pogląd prowadzi do pomieszczenia autonomicznych i niezależnych trybów postępowania uregulowanych w *Prawie bankowym* i Kodeksie postępowania karnego. Przepisy *Prawa bankowego* wyłączają na etapie żądania informacji stosowanie przepisów procedury karnej dotyczących problematyki żądania wydania i zatrzymania rzeczy oraz przeszukania. Pismo z żądaniem prokuratora kierowane w trybie art. 105 *Prawa bankowego* rodzi dla banku taki sam obowiązek udzielenia informacji objętych tajemnicą bankową, jak w przypadku skierowania pisma z żądaniem udzielenia takich informacji przez inne określone w tym przepisie podmioty. Prokurator nie ma zatem obowiązku wydawania postanowienia o zwalnianiu pracowników banku z tajemnicy bankowej ani wydawania postanowienia o żądaniu wydania informacji stanowiących tajemnicę bankową, w sytuacji, gdy domaga się takich informacji na podstawie art. 105 *Prawa bankowego*.

Stanowisko zawarte w uzasadnieniu przywołanej uchwały Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 2016 r. zakłada również potrzebę wydawania przez prokuratora dodatkowego postanowienia rozstrzygającego o dalszym „*wykorzystaniu w procesie informacji objętych dyskrecją*”. Również w tym zakresie stanowisko to budzi zasadnicze wątpliwości.

Po uzyskaniu informacji w trybie art. 105 *Prawa bankowego* prokurator włącza przekazane przez bank informacje do akt sprawy. Z uwagi na fakt, że pozyskane materiały dotyczą tajemnicy bankowej, będącej rodzajem tajemnicy zawodowej, należy przy ich wykorzystaniu stosować ograniczenia i zakazy przewidziane w przepisach Kodeksu postępowania karnego. Jednym z tych przepisów jest art. 226 k.p.k., który stanowi w zdaniu pierwszym, iż w kwestii wykorzystania dokumentów zawierających informacje niejawne lub tajemnicę zawodową, jako dowodów w postępowaniu karnym, stosuje się odpowiednio zakazy i ograniczenia określone w art. 178-181.

Zważywszy na fakt, iż zgodnie z art. 180 § 1 k.p.k. o zwolnieniu od obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej decyduje w postępowaniu przygotowawczym prokurator, który może podjąć taką decyzję dla dobra wymiaru sprawiedliwości, wystarczające jest załączenie uzyskanych od banku materiałów do akt sprawy, nie ma natomiast potrzeby wydawania postanowienia o uchyleniu tajemnicy bankowej (która to konstrukcja, zgodnie z art. 180 k.p.k., odnosi się do dowodów uzyskiwanych z osobowych źródeł dowodowych), ani tym bardziej postanowienia o wykorzystaniu uzyskanych informacji w procesie karnym. Prokurator uzyskał wszak te informacje w związku z toczącym się postępowaniem o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, a więc cel ich wykorzystania został przesądzony treścią jego żądania, zgodnie z zakresem upoważnienia do żądania takich informacji od banku określonym przez ustawodawcę w art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. b *Prawa bankowego*.

Należy mieć na uwadze, iż do materiałów uzyskanych od banku, zawierających informacje objęte tajemnicą bankową, a także dokumentów, które zostały wytworzone w oparciu o te informacje lub w związku z ich uzyskaniem (np. analizy przepływu środków pieniężnych na rachunkach bankowych, ale także protokoły przesłuchań w charakterze świadków pracowników banków lub innych osób na okoliczności objęte tajemnicą bankową) znajdują zastosowanie przepisy *rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 lutego 2012 r. w sprawie sposobu postępowania z protokołami przesłuchań i innymi dokumentami lub przedmiotami, na które rozciąga się obowiązek zachowania w tajemnicy informacji niejawnych albo zachowania tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji* (Dz. U. poz. 219).

Sposób postępowania z tego rodzaju dokumentami został określony w § 3 ust. 1. Przepis ten stanowi, że protokoły przesłuchań oraz dokumenty lub przedmioty, na które rozciąga się obowiązek zachowania tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji, przechowuje się w aktach sprawy lub w miejscu przechowywania dowodów rzeczowych w sposób, który uniemożliwia zapoznanie się z nim przez osoby nieuprawnione. W § 3 ust. 2 wskazano, że każdorazowe udostępnienie protokołów, dokumentów i przedmiotów, o których mowa w ust. 1, podlega odnotowaniu w karcie zapoznania się z dokumentem znajdującej się w aktach sprawy.

Zgodnie z § 11 ust. 2 rozporządzenia, przy powoływaniu się w jawnych orzeczeniach i pismach procesowych na protokoły przesłuchań, dokumenty lub przedmioty, na które rozciąga się obowiązek zachowania tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji, w miejsce danych dotyczących tych dowodów wpisuje się numer karty w aktach sprawy lub numer z urządzenia ewidencyjnego, pod którym zarejestrowano dowód rzeczowy.

Mając na uwadze przywołane unormowania należy podkreślić, iż praktyka przechowywania dokumentów zawierających informacje objęte tajemnicą zawodową w aktach sprawy, w sposób umożliwiający zapoznanie się z ich treścią przez osoby nieuprawnione, jest nieprawidłowa i koliduje z obowiązującymi przepisami.

Przekazane przez bank materiały mogą mieć postać oryginalnych dokumentów, będących równocześnie dowodami rzeczowymi. W takim wypadku należy objąć te dokumenty wykazem dowodów rzeczowych, wskazując w nim miejsce ich przechowywania oraz wydać zarządzenie o ich zarejestrowaniu w Rejestrze „Drz”. Podkreślenia przy tym wymaga fakt, iż obowiązujący porządek prawny, przy uwzględnieniu zarówno przepisów Kodeksu postępowania karnego, jak i unormowań *Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury*, nie daje podstaw do wydawania przez prokuratora postanowienia o uznaniu rzeczy za dowód rzeczowy, a powołanie się przez prawodawcę na takie postanowienie w przepisie § 192 ust. 2 zarządzenia *Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 marca 2016 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów oraz innych działów administracji w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury* stanowi rezultat zaniechania w zakresie modyfikacji tego przepisu dostosowującej jego brzmienie do aktualnego stanu prawnego.

Jeżeli informacje objęte tajemnicą bankową zostały przekazane przez bank w formie wydruku lub sporządzonego w tym celu pisma albo nośnika elektronicznego, które nie stanowią, z uwagi na swą istotę, dowodów rzeczowych, należy włączyć je do akt sprawy, przy poszanowaniu wymogów wynikających z powołanego *rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 lutego 2012 r.*

O ile w przypadku wystąpienia przez prokuratora do banku z żądaniem udzielenia informacji objętych tajemnicą bankową, decyzja w kwestii formy przekazania tych informacji do postępowania należy co do zasady do banku, który może je udostępnić również pod postacią oryginałów dokumentów bankowych, to jednak odmienna sytuacja, w której to organ procesowy dostrzega potrzebę procesowego zabezpieczenia oryginałów takich dokumentów, pociąga za sobą określone konsekwencje wpływające na sposób procedowania w takim przypadku.

W takiej sytuacji wystąpienie do banku o udostępnienie oryginałów dokumentów objętych tajemnicą bankową powinno nastąpić w formie postanowienia wydanego na podstawie art. 217§ 1 k.p.k., które należy doręczyć bankowi, jak również ewentualnie innym osobom, których prawa rzeczowe mogą zostać naruszone, zapewniając w ten sposób możliwość zaskarżenia tego postanowienia na podstawie art. 236 § 1 k.p.k. *Gravamen* odnoszący się do wywodzonego na tej podstawie zażalenia umożliwiać będzie kwestionowanie przez bank lub inne osoby wyłącznie zasadności żądania wydania oryginału dokumentu, a poza zakresem kontroli realizowanej poprzez wniesienie tego środka odwoławczego pozostawi zagadnienie zasadności żądania przez prokuratora udzielenia informacji objętych treścią tego dokumentu.

W przypadku bezpodstawnej i nie znajdującej oparcia w obowiązujących przepisach odmowy udzielenia przez bank informacji żądanych przez prokuratora w trybie art. 105 *Prawa bankowego*, prokurator powinien w trybie określonym w art. 106b tej ustawy zwrócić się do właściwego miejscowo sądu okręgowego z wnioskiem o wyrażenie zgody na udostępnienie stosownych informacji. Ewentualna odmowa wydania takiej zgody przez sąd, ze wskazaniem jako właściwej podstawy do uzyskania takich informacji art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. b, uzasadni ponowne wystąpienie przez prokuratora do banku z żądaniem opartym na tym ostatnim przepisie. W takiej sytuacji do kierowanego do banku żądania należy załączyć kopię postanowienia sądu.

W sytuacji, gdy sąd rozstrzygając w trybie art. 106b *Prawa bankowego* uwzględni wniosek prokuratura, prokurator powinien niezwłocznie przekazać do banku informację o treści postanowienia sądu, zgodnie z brzmieniem ust. 5 tego artykułu.

Nie można jednak wykluczyć sytuacji, w której prokurator dążąc do uzyskania informacji, do których uprawnia go art. 105 *Prawa bankowego*, będzie zmuszony

wystąpić do banku z postanowieniem o żądaniu wydania rzeczy w trybie przepisów Rozdziału 25 Kodeksu postępowania karnego. Sytuacja taka powinna mieć jednak charakter wyjątkowy, np. gdy będzie zachodziła uzasadniona obawa utraty, zniszczenia lub usunięcia dowodów w sprawie.

Zgodnie z treścią art. 143 § 1 k.p.k., zarówno przeszukanie, jak i zatrzymanie rzeczy (także wydanych dobrowolnie) wymaga spisania protokołu, z wyjątkiem określonym w art. 217 § 3 zdanie drugie k.p.k. Z tego względu za niewłaściwą należy uznać praktykę przesyłania takich postanowień pocztą. Wydanie postanowienia o żądaniu wydania rzeczy powinno wiązać się z oddelegowaniem do wykonania tej czynności odpowiednich służb. Należy również pamiętać o wymogach wynikających z art. 225 § 1 k.p.k., związanych ze sposobem przekazywania prokuratorowi dokumentów zawierających tajemnice prawnie chronione.

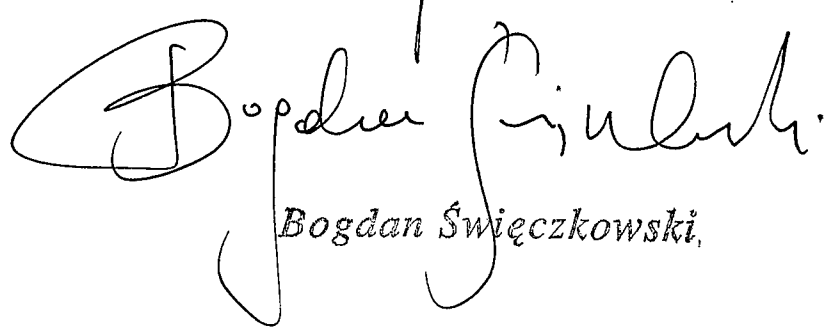
Odmiennie przedstawia się sytuacja, jeżeli chodzi o przesłuchanie jako świadków pracowników banków. Uzyskanie informacji od banku albo od osób w nim zatrudnionych lub osób, za pośrednictwem których bank wykonuje czynności bankowe na podstawie przepisów *Prawa bankowego*, nie jest tożsame z uzyskaniem informacji od świadka w drodze przesłuchania. W przypadku potrzeby przesłuchania w charakterze świadka pracownika banku należy stosować ograniczenia i zakazy wynikające z przepisów Kodeksu postępowania karnego, co przesądza o konieczności zwolnienia osoby przesłuchiwanej z obowiązku zachowania tajemnicy bankowej na podstawie art. 180 § 1 k.p.k.

Nie znajduje uzasadnienia kierowanie do sądu wniosku w trybie art. 106b *Prawa bankowego*, w którym prokurator domaga się wyrażenia przez sąd zgody na zwolnienie pracownika banku od obowiązku zachowania tajemnicy bankowej w związku z zamiarem przesłuchania tego pracownika w charakterze świadka. Sąd jest uprawniony do wyrażenia zgody, w trybie określonym w tym artykule, na przekazanie przez określonego pracownika banku informacji objętych tajemnicą bankową, ale nie dotyczy to ujawnienia informacji w trakcie składania zeznań.

W przypadku przesłuchania pracownika banku znajdują więc zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania karnego odnoszące się do tajemnic prawnie chronionych, te zaś uzależniają możliwość przesłuchania świadka na okoliczności

objęte tajemnicą, jeżeli świadek powoła się na obowiązek jej zachowania, od zwolnienia tej osoby przez prokuratora lub sąd od obowiązku zachowania tajemnicy.

Uprzejmie proszę o przekazanie niniejszego stanowiska podległym prokuratorom – do wykorzystania i stosowania.

2 paragrafem

Bogdan Święczkowski.